

Verksamheten i Europeiska unionen under 2015

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 22 mars 2016 att bereda bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2015/16:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2015 och eventuella följdmotioner i de delar de berör respektive utskotts beredningsområde.

Utbildningsutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde och över motion 2015/16:3360 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 65–67.

Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena och lägger skrivelsen till handlingarna i de berörda delarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

Utbildning 2020

Skrivelsen

I skrivelsens avsnitt om Utbildning 2020 (s. 218) redogör regeringen för de aktiviteter som ägde rum inom det strategiska ramverket för europeiskt utbildningssamarbete (Utbildning 2020) under 2015. Regeringen redovisar att den gemensamma rapporten om Utbildning 2020-ramverket har behandlats under det luxemburgska ordförandeskapet. Den gemensamma rapporten ska ligga till grund för en ny serie prioriteringar för det arbete som ska göras under den kommande arbetscykeln 2015–2020. Kommissionens utkast till gemensam rapport byggde bl.a. på nationella rapporter och på utbildningsministrarnas riktlinjedebatt vid rådsmötet i maj. De nya prioriteringarna är sammanfattningsvis:

- utbildningens kvalitet och relevans
- inkluderande och jämlik utbildning
- öppen och innovativ utbildning
- stöd till undervisande personal
- transparens och erkännande av kunskaper och färdigheter för ökad rörlighet på arbetsmarknaden
- hållbar, långsiktig finansiering av utbildning.

Regeringen informerar vidare om att ovanstående prioriteringar konkretiseras i ca 30 punkter som ska utgöra basen för sex arbetsgruppers mandat under nästa arbetscykel. Medlemsstaterna avgör själva i enlighet med nationella prioriteringar vad de väljer att samarbeta kring. Regeringen meddelar att utbildningsministrarna antog den gemensamma rapporten vid rådsmötet den 23 november.

Regeringen höll en överläggning med utbildningsutskottet och samråd med EU-nämnden i november.

Motionen

I kommittémotion 2015/16:3360 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 65 framhåller motionärerna att Utbildning 2020-ramverket inte ska innehålla förslag på lösningar på problem eller utmaningar som lämpar sig bäst att lösa på nationell nivå.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att inom utbildnings-, forsknings- och rymdområdet har flera viktiga processer ägt rum på EU-nivå under 2015, som

regeringen beskriver i skrivelsen. Utskottet har aktivt följt och kommer att fortsätta att följa utvecklingen inom dessa frågor.

Utskottet vill även påminna om att EU-samarbetet på utbildningsområdet enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (artiklarna 2.5 och 6) inte ska omfatta harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning, men att unionen har befogenhet att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder.

När det gäller just Utbildning 2020-ramverket vill utskottet betona att ramverket är ett värdefullt instrument för europeiskt samarbete inom utbildningsfrågor. Genom ramverket får medlemsstaterna möjlighet att utbyta erfarenheter och dra lärdom av varandra inom en rad olika utbildningsfrågor.

Utskottet kan vidare konstatera att i rådsslutsatserna om inrättandet av Utbildning 2020 (rådets slutsatser av den 12 maj 2009, 2009/C 119/02) enades EU:s utbildningsministrar om ett antal principer om hur Utbildning 2020 ska genomföras. Utbildningsministrarna kom bl.a. överens om att Utbildning 2020 ska genomföras med ett effektivt utnyttjande av den öppna samordningsmetoden, med fullständig respekt för medlemsstaternas ansvar för sina utbildningssystem och enligt det europeiska utbildningssamarbetets frivilliga karaktär. Utskottet vill i sammanhanget lyfta fram att den öppna samordningsmetoden, som den bl.a. beskrivs i EU:s rättsliga databas Eurlex, är en typ av mellanstatligt beslutsfattande som inte leder till bindande EU-lagstiftning. Vidare kräver inte den öppna samordningsmetoden att EU-länderna för in nya eller ändrar befintliga lagar, utan samarbetet bygger i stället på mellanstatlig utvärdering. Utskottet noterar även att regeringen i skrivelsen (s. 218) betonar att det är medlemsstaterna som själva avgör i enlighet med nationella prioriteringar vad de väljer att samarbeta kring inom Utbildning 2020.

Under 2015 hade utskottet överläggningar med regeringen vid två tillfällen inför formuleringen och antagandet av de nya prioriteringar inom Utbildning 2020 som ska gälla fram till 2020. Utskottet uttryckte vid dessa överläggningar stöd för regeringens då redovisade ståndpunkt (se prot. 2014/15:34 och prot. 2015/16:09).

Utifrån det anförda ser utskottet inte att det finns behov av att vidta några åtgärder med anledning av motionsyrkandet och föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motion 2015/16:3360 (SD) yrkande 65.

EU:s program för utbildning, ungdom och idrott (Erasmus+)

Skrivelsen

I skrivelsens avsnitt om programmet för utbildning, ungdom och idrott (Erasmus+) (s. 219) redogör regeringen för det som händer inom det finansiella instrumentet Erasmus+ under 2015. Regeringen informerar inledningsvis om att Erasmus+ omfattar de aktiviteter som tidigare täcktes av Programmet för

livslångt lärande och Ung och aktiv i Europa. Det omfattar också ett antal program inom högre utbildning som innebär samarbeten med tredjeländer samt ett nytt idrottsprogram och Jean Monnet-programmet, som syftar till att främja kvalitet i undervisnings- och forskningsverksamhet om EU i hela världen.

Regeringen förklarar vidare att inom Erasmus+ kan medel sökas för tre typer av aktiviteter (gäller dock inte Jean Monnet och idrottsområdet) som alla ska bidra till målen i Europa 2020-strategin:

- individuell lärandemobilitet
- samarbete för innovation och goda exempel
- stöd till policyreformer.

I programmet finns också ett initiativ kallat Erasmus+ Masterlån som ska främja mobilitet inom högre utbildning på avancerad nivå (master). EU ska stå som ekonomisk garant till banker som i sin tur ska förmedla studielån för programmobilitet på masternivå. Denna möjlighet gavs för första gången under 2015.

Regeringen informerar vidare om att alla de initiativ och projekt inom utbildnings-, ungdoms- och idrottsområdet som sker inom ramen för EU-samarbetet finansieras genom Erasmus+. Den totala budgeten för programperioden är ca 14,7 miljarder euro.

Motionen

I kommittémotion 2015/16:3360 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 66 anför motionärerna att ekonomiska satsningar på Erasmus+ ska stanna inom EU. Motionärerna framhåller att medel inom programmet kan sökas till olika aktiviteter runtom i världen och att medel på detta sätt slussas från EU:s budget till länder som inte är med i EU.

I yrkande 67 yrkar motionärerna att regeringen ska verka för att lägga ned Erasmus+ och i stället låta respektive lärosäte skriva avtal med de lärosäten de önskar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona betydelsen av internationalisering av högre utbildning. Det är mycket viktigt att ta till vara och utöka möjligheterna för elever och studenter att förlägga delar av sin utbildning eller sin praktik utomlands. I detta sammanhang anser utskottet att Erasmus+ spelar en viktig roll.

Utskottet vill även övergripande framhålla att svenska studenter och akademiker har dragit betydande nytta av EU-program inom utbildningsområdet. Exempelvis deltog under läsåret 2014/15 drygt 17 000 svenska studenter i högskoleutbildningar i andra europeiska länder,

varav nästan 3 100 studenter åkte ut inom ett EU-program (UKÄ och SCB, Statistiska meddelande UF 20 SM 1503).

Utskottet noterar dessutom att kommissionens rapport om Erasmus+ alla aktiviteter under 2014 (Europeiska kommissionen, Erasmus+ Programme Annual Report 2014) visade att mer än 1 miljon personer deltog i ca 18 000 projekt finansierade av Erasmus+ under 2014. Genom programmet fördelades t.ex. 650 000 stipendier till studenter, praktikanter, lärare, volontärer och andra unga människor. För första gången finansierade programmet även projekt för policyförändring som involverade offentliga aktörer och internationella organisationer.

När det gäller yrkandet om att satsningar inom Erasmus+ inte ska användas till länder som inte är medlemmar i EU kan utskottet särskilt konstatera att en stark internationell dimension är en viktig komponent av Erasmus+. I rådets beslut av den 11 december 2013 om inrättande av Erasmus+ (2013/1288/EU) framhålls nämligen att den starka internationella dimensionen väntas bidra till att förbättra kvaliteten på den europeiska högre utbildningen i strävan att nå de bredare målsättningarna i den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete (Utbildning 2020), göra unionen till ett attraktivt studiemål och främja förståelsen mellan människor. Den internationella dimensionen väntas även bidra till en socioekonomisk utveckling i partnerländer och en hållbar utveckling av den högre utbildningen i dessa länder.

Utskottet vill även framhålla att utvärderingar av tidigare EU-program inom utbildningsområdet har visat att en stark internationell dimension har gett positiva effekter i EU:s medlemsstater genom att bl.a. lösa hinder för internationaliseringen av utbildning i Europa, bidra till en bättre rörlighet för akademiker och höja synligheten för universitet och högskolor. Programmen har även bidragit till positiva effekter bland deltagande individer, såsom förbättrade språkkunskaper och främjande av solidariska värderingar.

När det gäller yrkandet om att regeringen ska verka för att lägga ned Erasmus+ och i stället låta respektive lärosäte skriva avtal med de lärosäten de önskar kan utskottet, utöver ovanstående, särskilt konstatera att Erasmus+ enligt rådets beslut om inrättande av programmet (2013/1288/EU) enbart ska stödja de insatser och den verksamhet som har ett potentiellt europeiskt mervärde och som bidrar till att programmets allmänna mål uppnås. De allmänna målen inom utbildningsområdet är att bidra till att uppnå målen i Europa 2020-strategin, Utbildning 2020 och hållbar utveckling av den högre utbildningen i partnerländer. Det framgår även att det europeiska mervärdet hos programmets insatser och verksamheter framför allt ska säkerställas genom att insatserna är av gränsöverskridande karaktär, kompletterar och skapar synergier med andra program och strategier på nationell nivå, unionsnivå och internationell nivå samt bidrar till en effektiv användning av unionens verktyg för öppenhet och erkännande.

Utskottet noterar slutligen att kommissionen för närvarande genomför en halvtidsutvärdering av Erasmus+, som väntas bli klar under fjärde kvartalet

2017 (Evaluation roadmap 2016, Mid-term evaluation of Erasmus+). I halvtidsutvärderingen ingår bl.a. frågor om programmets effektivitet när det gäller att nå programmets mål och skapa europeiskt mervärde. Utvärderingen kommer även att undersöka de långsiktiga resultaten och påverkan när det gäller de program som föregick Erasmus+.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan ser utskottet inte något skäl att vidta några åtgärder med anledning av motionsyrkandena och föreslår att utrikesutskottet avstryker motion 2015/16:3360 (SD) yrkandena 66 och 67.

Stockholm den 28 april 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Erik Bengtzboe (M), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S) och Fredrik Christensson (C).

Avvikande mening

Verksamheten i Europeiska unionen under 2015 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD) anför:

Vår uppfattning är att Utbildning 2020-ramverket innehåller många bra förslag. Samtidigt anser vi att vilka åtgärder och vilka prioriteringar som ett enskilt land bäst behöver för att ha en framgångsrik utbildningspolitik är något som det enskilda landet bäst avgör självt. Vi är inte emot samarbeten mellan länder – tvärtom – men anser att det inte ska ske på ett överstatligt plan utan genom bilaterala avtal.

När det gäller Erasmus+ kan vi konstatera att den totala budgeten för Erasmus+ programperiod (2014–2020) är hela 14,7 miljarder euro. Vi anser att detta är en mycket stor kostnad.

Vi har dessutom uppmärksammat att medel kan sökas inom programmet till olika aktiviteter runtom i världen – bl.a. genom Jean Monnet-programmet. Pengar slussas på detta sätt från EU:s budget till länder som inte är med i EU och som inte är med och finansierar EU:s budget. Detta ställer vi oss skeptiska till.

Dessutom innehåller Erasmus+ ett antal frågor som bäst löses på nationell nivå. Vi anser exempelvis att samverkan mellan olika lärosäten bäst sker direkt mellan lärosätena.